

ПОЧАТКОВЕ ТЕХНІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

INITIAL TECHNICAL MODELING AS A MEANS OF DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN

У статті проведений аналіз початкового технічного моделювання як засобу розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку. На основі теоретичного дослідження було визначено, що за допомогою початкового технічного моделювання виховується повага до праці, самодіяльність і відповідальність за власні дії та вчинки, підвищується самооцінка за рахунок можливості самоствердитися шляхом досягнення певних результатів у змагальній діяльності, діти можуть навчитися гідно сприймати свої успіхи та невдачі, а це дозволить їм адекватно сприймати навколишню дійсність.

Висвітлюються основні принципи, яких потрібно дотримуватися під час гурткової роботи з дітьми. Обґрунтовується значення позакласної та позашкільної роботи, яка сприяє розвитку індивідуальних здібностей учнів, викликає у них прагнення опанувати знання і вміння самостійно.

Визначено, що основним напрямом роботи гуртка з початкового технічного моделювання є залучення учнів до виготовлення технічних іграшок, в активні технічні ігри, конкурси, змагання з метою формування у них захопленості працею, інтересу до техніки та розвитку елементів творчості. Зазначено, що під час підбору методів роботи з учнями слід віддавати перевагу методам і прийомам не просто навчальним, але таким, які стимулюють і розвивають самостійність, прагнення до пошуку оптимальних рішень проблем.

Для стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності використовуються такі методи: пізнавальні ігри, участь у конкурсах, тематичні свята, бесіди, ситуації цікавості, ситуації пізнавальної новизни, створення ситуації апперцепції, переконання у важливості навчання, заохочення. Таким чином, для розвитку творчих здібностей необхідно створити сприятливі умови, використовувати найбільш ефективні методи та враховувати можливість кожного.

Ключові слова: *початкове технічне моделювання, творчі здібності, метод проектів,*

позашкільна робота, художня освіта, діти молодшого шкільного віку.

The article analyzes the initial technical modeling as a means of developing creative abilities in children of primary school age. Based on the theoretical study, it was determined that the initial technical modeling fosters respect for work, initiative and responsibility for their own actions and deeds, increases self-esteem through the ability to assert themselves by achieving certain results in competitive activities, children can learn to perceive their successes and failures that will allow them to adequately perceive the surrounding reality.

The basic principles that must be followed during group work with children are highlighted. The importance of extracurricular and extracurricular work is substantiated, which promotes the development of individual abilities of students, causes them to strive to acquire knowledge and skills independently.

It is determined that the main direction of the group of initial technical modeling is to involve students in the manufacture of technical toys, active technical games, competitions, contests, in order to form in them a passion for work, interest in technology and development of creative elements. It is noted that when selecting methods of working with students, preference should be given to methods and techniques not just educational, but those that stimulate and develop independence, the desire to find optimal solutions to problems.

And to stimulate and motivate educational and cognitive activities, the following methods are used: cognitive games, participation in competitions, thematic holidays, conversations, situations of interest, situations of cognitive novelty, creating a situation of apperception, belief in the importance of learning, encouragement.

Thus, for the development of creative abilities it is necessary to create favorable conditions, use the most effective methods and take into account the capabilities of each.

Key words: *initial technical modeling, creative abilities, project method, extracurricular work, art education, children of primary school age.*

УДК 371.4

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/40.18>

Свириденко В.М.,
студентка VI курсу магістратури факультету дошкільної початкової освіти та мистецтв Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сьогодні розвиток творчих здібностей дитини є особливо актуальним завданням освіти. З розвитком творчих здібностей відбувається художньо-естетичний розвиток дитини. Саме він сприяє збагаченню чуттєвого досвіду, емоційної сфери особистості, впливає на пізнання моральної сторони дійсності, підвищує пізнавальну активність. Складовою частиною цього процесу стає художня освіта – процес засвоєння мистецтвознавчих знань, умінь, навичок, розвитку здібностей до художньої творчості. Особливо сприятливим методом розвитку творчих здібностей дітей

молодшого шкільного віку є початкове технічне моделювання.

Початкове технічне моделювання – один із видів технічної діяльності, що полягає у відтворенні об'єктів навколишньої дійсності у збільшеному і зменшеному масштабі шляхом їх копіювання відповідно до схем, креслень, без внесення істотних змін. Однією з умов розвитку творчих здібностей дітей під час застосування початкового технічного моделювання у гуртковій роботі є використання різноманітних технік. Техніка – сукупність спеціальних навичок, способів і прийомів, за допомогою яких виконується технічна модель [12, с. 44].

Однією з основних особливостей початкового технічного моделювання є те, що воно дає можливість учням вільно планувати та проектувати, перетворюючи свої припущення у різних розумових, графічних і практичних варіантах. Заняття учнів у гуртках сприяють формуванню у них пізнавальної діяльності. У міру освоєння кожного етапу діти можуть об'єднуватися у групи та підгрупи для виконання колективної творчої роботи, мають можливість вибору матеріалів та імпровізації діяльності.

Початкове технічне моделювання є потужним поштовхом до розвитку творчих здібностей молодшого школяра, прогресивним засобом розвитку дитини та її творчих здібностей. Кожен вид мистецтва наділений своїми специфічними можливостями впливу на особистість, але, діючи окремо, не завжди може повною мірою розвинути її творчі здібності, а отже, і виховати повноцінну, гармонійно розвинену, творчу особистість. Тому особливого значення для розвитку творчих здібностей набуває взаємодія різних видів мистецтва, технічної творчості та художньо-естетичної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання розвитку творчих здібностей молодших школярів у навчально-виховному процесі розглянуті у працях вітчизняних і зарубіжних учених, а саме: Є. Заїр-Бека, Г. Джевага, С. Мірошника, С. Пазиненко й А. Савенкова. Психологічні основи розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку досліджували І. Біла, А. Горальський, А. Лук, І. Теплицький. Методики розвитку креативності дітей молодшого шкільного віку в освітньому середовищі у початковій школі з розвиваючими цілями у рамках гурткової роботи розроблені О. Козиродом, С. Литвиненком, В. Моляко, Г. Падалкою.

Однак необхідно зазначити, що початкове технічне моделювання як основний засіб розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку не вивчалось.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Одним із основоположних принципів оновлення змісту освіти є його особистісна орієнтація, яка передбачає опору на суб'єктний досвід учнів, актуальні потреби кожного учня. У зв'язку з цим гостро постало питання про організацію активної пізнавальної та творчої діяльності учнів, котра сприяє накопиченню творчого досвіду молодших школярів, як бази, без якої самореалізація особистості на наступних етапах безперервної освіти стає малоефективною.

Питання про розвиток творчих здібностей дітей є однією з основних проблем шкільної педагогіки, оскільки нині не повністю вивчений «феномен дитячої творчості» та питання, пов'язані із творчими можливостями дитини молодшого шкільного віку. Учень початкової школи здатний до власного багатовимірного творчого розкриття і творчої самореалізації, адже саме в цьому віці найбіль-

шою мірою проявляються риси сензитивності для розвитку творчих здібностей і пов'язаних із ними психічних процесів [1].

Мета статті – дослідження початкового технічного моделювання як основного засобу розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Початкове технічне моделювання є мистецтвом виготовлення різних предметів, які мають певні художні якості. Результатом стає продукт, представлений у певній формі вираження, із конструктивними характеристиками. Творчі здібності дітей зумовлені ступенем включеності дитини, проявом індивідуальної активності під час виконання технічних завдань – підбору кольору, форми, композиції.

Початкове технічне моделювання – це практична діяльність дітей, спрямована на отримання певного, заздалегідь задуманого продукту. Конструювання у молодшому шкільному віці тісно пов'язане із грою та є діяльністю, що відповідає інтересам дітей. Продукти дитячого конструювання зазвичай призначаються для практичного використання у грі [7, с. 22].

Техніка вторгається у світ уявлень і понять дитини вже з раннього дитинства, але переважно як об'єкт споживання. Формування такого сучасного інженера-конструктора бажано починати вже з молодшого шкільного віку. Моделювання та конструювання сприяють пізнанню світу техніки та розширенню технічного кругозору, розвивають конструкторські здібності, технічне мислення, мотивацію до творчого пошуку, технічної діяльності. Робота у гуртку дозволяє виховувати у дітей дух колективізму, прищеплює цілеспрямованість, розвиває уважність, інтерес до техніки та технічне мислення. Готувати учнів до конструкторсько-технологічної діяльності означає вчити спостерігати, міркувати, представляти, фантазувати і припускати форму, конструкцію виробів; вчити дітей доводити доцільність і користь передбачуваної конструкції; прагнення навчитися самому будувати моделі з різних матеріалів, користуватися інструментом, вивчити основи машинобудування, відвернути від згубного впливу вулиці й асоціальної поведінки. Захоплення комп'ютером не завжди дає розвиток у творчому плані, пізнання технічної та конструкторської діяльності.

Важливим у початковому технічному моделюванні є і те, що заняття у колективі однодумців виховують повагу до праці, самодіяльність і відповідальність за власні дії та вчинки, підвищують самооцінку за рахунок можливості самоствердитися шляхом досягнення певних результатів у змагальній діяльності, діти можуть навчитися гідно сприймати свої успіхи та невдачі, а це дозволить їм адекватно сприймати навколишню дійсність. Крім цього, заняття моделізмом дають уявлення про судо-, авто- й авіабудівні спеціальності, що є орієнтиром у виборі дітьми цікавої професії.

Діяльність із дітьми молодшого шкільного віку у гуртках відповідно до предмету «Дизайн і технології» має свої характерні риси. Потрібно спрямувати роботу на цілеспрямований розвиток креативності, працездатності та працьовитості, адже сучасний світ диктує необхідність у новому інженерному мисленні. Ці прогнози кидають виклик освіті та вимагають акценту на розвитку технічного мислення. Початкове технічне моделювання має практичну спрямованість, тобто кінцевим результатом занять повинне стати створення нового продукту («корисних речей» із підручних матеріалів, «фантастичних істот» із викидного матеріалу, виробів декоративно-прикладного мистецтва, українських народних іграшок, оформлення приміщень і підготовки до свята тощо) [5, с. 33].

Працювати з талановитою дитиною слід починати якомога раніше, адже, удосконалюючи і накопичуючи навички та вміння, можна благотворно впливати на формування характеру дитини. Важливо розвивати та відстежувати креативність дитячої траєкторії. З метою раннього виявлення таких дітей слід систематично відвідувати виставки робіт учнів, проводити бесіди з учителями та мати на контролі батьків таких дітей. На уроках із «Дизайну і технологій» важливо спостерігати за роботою учнів, проводити діагностичне тестування, створювати умови для зацікавленості дітьми. За результатами спостережень, анкетування, на уроках і гурткових заняттях виявляються талановиті школярі, які у майбутньому будуть долучатися до складних робіт.

Створення умов для формування в учнів навичок просторового мислення на гуртках із початкового технічного моделювання необхідне для успішного інтелектуального розвитку дитини. Цілеспрямовані технічні завдання та цікаві вправи дозволяють формувати, розвивати, коригувати в учнів просторові та зорові уявлення, наявність яких допоможе дітям легко включитися у процес навчання, долати труднощі, приймати самостійні рішення, знаходити більш продуктивний і дієвий спосіб досягнення навчальної мети. Оскільки основою цього напряму є орієнтація на особистісний потенціал дитини та її самореалізацію на заняттях активною технічною творчістю, діти можуть застосовувати отримані навички та практичний досвід у подальшому вивченні природничих наук. Початкове технічне моделювання має міжпредметні зв'язки з геометрією, кресленням і є сходинкою у виборі професії.

Основним методом, який використовується під час проведення гурткових занять, є метод проєктів. Діти розробляють індивідуальні та групові проєкти. Працюючи над проєктом, кожен учень проявляє активність і робить свій внесок у спільну справу, несе відповідальність за кінцевий результат, отримує задоволення від почуття впевненості

у собі, від спілкування з іншими та від спільного виконання проєктного завдання. У процесі роботи в учнів формуються дослідницькі та комунікативні вміння [3, с. 8].

Завдання керівника – відібрати можливі моделі для втілення їх у матеріалі. Діти повинні опанувати алгоритми роботи, що і як можна зробити в тій чи іншій техніці. Для цього важливою стає наочність – зразки. Робота за зразками дозволяє на початковому етапі освоїти технологію, пізнати декоративні та технологічні можливості того чи іншого матеріалу. У практиці роботи керівника використовується велика кількість наочних засобів, оскільки без них неможливо розкрити зміст навчального матеріалу, створити в учнів необхідні уявлення, образи, розвинути їх просторову уяву і технічне мислення.

Натуральні об'єкти, потребу в яких відзначають психологічні та педагогічні дослідження, у роботах із методики викладання повинні використовуватися у початковому технічному моделюванні як наочні посібники насамперед для одержання правильних уявлень про предмети та засоби виробництва, розуміння учнями технологічних процесів і явищ. Натуральними наочними посібниками у трудовому навчанні служать природні та виробничі об'єкти і процеси, зразки матеріалів, інструментів, механізмів, технічних пристроїв, обладнання майстерень, предметів господарської діяльності, виробу [2, с. 167].

Для створення фонду натуральних наочних засобів керівники гуртків початкового технічного моделювання повинні використовувати кращі роботи учнів, заготовки, відходи матеріалів, непридатні для роботи деталі та вузли списаних верстатів, однак не всі натуральні об'єкти можна віднести до наочних засобів. Натуральні предмети можуть стати засобами навчання лише за певних умов – якщо вони призначені для використання у навчальних цілях і, за необхідності, дидактично препаровані.

Застосування зазначених об'ємних наочних предметів дає можливість учням розглядати об'єкт з усіх боків, звернути увагу на його деталі, які можуть у натуральному предметі бути малопомітними, а іноді і зовсім недоступними для спостереження без спеціальної підготовки наочного посібника. Так, для вивчення будови та роботи механізмів застосовують розбірні різнокольорові моделі та розрізи механізмів, які дозволяють не тільки відтворити зовнішній вигляд предмета, а й розкрити дії того чи іншого механізму. Часто буває, що об'єкти вивчення (різці, вимірювальні інструменти, кріпильні деталі) мають малі розміри, і виникає необхідність показати їх у збільшеному вигляді. Необхідно мати набір демонстративних макетів шкал деяких вимірювальних і ріжучих інструментів. За характером конструкції моделі та інші об'ємні наочні посібники можна розділити на розбірні та нерозбірні, статичні та динамічні [13, с. 207].

Оскільки у гуртках із початкового технічного моделювання вивчається динаміка виробничих процесів, роль їх особлива, що не применшує ролі статичних наочних посібників (макети), які застосовуються для ефективної передачі зовнішніх ознак об'єкта. Низку об'єктів для вивчення достатньо оформити як наочні зображення на площині (фотографії, малюнки, таблиці, плакати). Їх головна особливість – узагальнений характер зображень. Ці наочні засоби сприяють відображенню у свідомості учнів конкретних предметів, формуванню уявлень про об'єкти, які не можна побачити через їх віддаленість, об'ємність, небезпеку та з інших причин.

Важливим засобом наочності залишається використання вчителем малюнків на дошці під час занять. Основна перевага таких малюнків – сприйняття учнями послідовності їх виконання. Готові зображення не можуть замінити малюнків, що виконуються вчителем у присутності учнів, у створенні яких вони беруть участь або виконують самостійно, однак виконання малюнків у навчальному процесі займає більше часу, ніж використання готових зображень, причому якість виконаних малюнків, особливо на дошці, не завжди висока.

Значне місце серед засобів навчання має використання друкованих наочних посібників, тому що з їх допомогою можна швидко продемонструвати якісно виконані зображення. Друковані наочні посібники забезпечують довгострокове експонування інформації без затемнення приміщення і не є складними у виготовленні. Друковані посібники у початковому технічному моделюванні доцільно використовувати для створення довідкових таблиць, технологічних карт, інструкцій. Крім того, самі друковані посібники дозволяють ввести під час засвоєння навчального матеріалу одночасно кілька зображень, що є дуже важливим для порівняння й узагальнення навчальної інформації [9, с. 48].

Особливе місце у початковому технічному моделюванні займають умовні графічні зображення: ескізи, креслення, діаграми, плани, графіки, схеми. Вони, на відміну від реальних зображень, засобів натуральної об'ємної наочності, дозволяють передавати мовою умовних знаків недоступні для безпосереднього сприйняття інформації властивості об'єкта, який вивчається, його геометричну форму, просторове розташування окремих складових частин, їх взаємозв'язок і зробити узагальнення, систематизувати знання учнів [10, с. 113].

Демонстраційні стенди з різними видами наочних посібників широко застосовуються у процесі початкового технічного моделювання. Використання натуральних предметних посібників дає учням більше можливостей накопичувати новий матеріал, мати конкретні уявлення, що особливо сприяє розвитку образного мислення школярів, їх спостережливості. У посібників цього виду багато позитивного: зазвичай вони об'ємні, тому є можливість всебічного спо-

стереження; об'єкт сприймається не тільки зором, але й іншими аналізаторами [11, с. 162].

Можна використовувати демонстраційний стенд технологічної карти, у процесі розробки котрого враховуються загальні та спеціальні вимоги: науково-педагогічні, ергономічні, естетичні, вимоги до надійності та безпеки у використанні та ін. Демонстраційний центр складається із двох частин, одна частина висувна (використовується тоді, коли не вистачає основної частини). Поверхня стенда оббита фланеллю, на ній розташовані умовні об'єкти. До стенду додається набір умовних об'єктів, його розташовують на стіні, біля робочої дошки, застосовується він у комплексі з іншими натуральними об'єктами. Найбільш поширеним є метод самостійного спостереження, що передбачає розроблений графічний стенд технологічної карти.

Словесні методи використовуються в усіх видах діяльності. Розкриття образного змісту під час бесіди, розповіді передає красу українського слова, його значимість, точність, алегоричність, поетичність. На занятті можуть бути озвучені легенди, казки, повір'я, які допомагають з'єднати предмети, природу, слово, зображення, дії. Залежно від поставлених завдань іноді доцільно застосовувати проблемно-пошукові форми роботи. Декілька учнів підбирають частину нового матеріалу і розповідають іншим учасникам гуртка про те, що вони дізналися з тієї чи іншої теми нового. Інші діти мають створити, передбачити і запрограмувати продовження почутого від товаришів.

Керівник повинен приділити багато уваги першому завданню на першому гуртковому занятті, від якого залежить подальше відвідування гуртка дітьми. Воно має бути зрозумілим, доступним для виконання, цікавим. Бажано, щоб перше завдання було невеликим за обсягом і щоб його можна було виконати за один-два заняття. Керівник гуртка повинен мати на увазі, що учням потрібен різний час, щоб виконати завдання за одним і тим самим зразком. Поки один ледве завершує першу композицію, інший встигне упоратися із двома-трьома роботами. Це є специфікою індивідуальної творчої діяльності у гуртку.

Є деякі основні принципи, про які слід пам'ятати під час гурткової роботи з дітьми: учні не можуть виконувати вправи для оволодіння певною складною для них технікою з огляду на свої вікові особливості, відповідно підбираються два-три вироби, приблизно однакові за складністю; під час підготовки до заняття необхідно враховувати бажання дітей терміново отримати закінчений і гарний виріб, їм важко чекати кілька днів, що змушує керівника гуртка підбирати розмір і вид матеріалу виробу так, щоб за одне, максимум два заняття у всіх дітей він був готовий; гра для дітей молодшого шкільного віку є головною рушійною силою психічного та психологічного розвитку, тому вироби, які

можна використовувати в іграх, знаходять відгук у серцях дітей; враховуючи психологічні особливості учнів і знаючи, що вони вже вміють робити, якими техніками володіють, можна вибрати для них більш складні вироби [14, с. 51].

Безперервність творчого процесу має велике значення у творчій діяльності. Практика показує, що епізодична творча діяльність неефективна. Вона може викликати інтерес до певної роботи, активізувати пізнавальну діяльність під час її виконання, може навіть сприяти виникненню проблемної ситуації, але вона ніколи не приведе до розвитку творчого ставлення до праці, прагнення до винаходів і раціоналізації, експериментальної та дослідницької роботи, тобто розвитку творчих якостей особистості. Постійна, систематична творча діяльність учнів протягом усього періоду навчання неминуче призведе до виховання стійкого інтересу до творчої роботи, а отже, і до розвитку творчого потенціалу.

Обов'язковою умовою розвитку творчого потенціалу є формування у дитини почуття успіху. Для цього необхідно проводити виставки творчих робіт учнів у школі, позашкільному закладі та запрошувати на них батьків, ровесників, громадськість. Кожна дитина повинна створити та зберігати своє портфоліо успіхів і досягнень у паперовому й електронному вигляді; брати участь у різноманітних конкурсах, фестивалях, науково-практичних конференціях більш високого рівня. Публічність успіхів учнів має бути оформлена у вигляді стенду «Наші успіхи та досягнення», на якому потрібно постійно виставляти цікаві та досконалі роботи, а фотозвіти розміщувати на веб-сайті школи або позашкільного закладу, що стимулюватиме учнів до подальшого розвитку творчої діяльності, підвищуватиме їх самооцінку й авторитет у шкільному середовищі [6, с. 209].

Успіх дитини багато в чому залежить від того, який педагог із ним працює. Тому вчителю важливо бути обізнаним із особливостями роботи із творчими дітьми. З цією метою педагог повинен займатися самоосвітою та саморозвитком, користуватися Інтернет-ресурсами, обмінюватися досвідом у педагогічній спільноті, брати участь у конкурсах професійної майстерності, вивчати державні документи.

Позакласна та позашкільна робота значною мірою сприяє розвитку індивідуальних здібностей учнів, викликає у них прагнення опанувати знання і вміння самостійно. Заняття не лише озброюють дітей навичками та вміннями, а й допомагають усвідомити свою силу творця. Вони пробуджують творчу активність, вчать вносити зміни у технологію виготовлення виробу, здійснювати власні задуми. Як результат, кожна робота є унікальною. Діти невичерпні на вигадку, вони ставляться до виготовлених речей із величезною душевною теплотою, їм весело й радісно фантазувати, а прагнення до втілення уяви в реаль-

ність і є справжньою основою та рушійним початком творчості. У позакласну роботу входить різноманітна освітня і виховна робота, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей, організована в позаурочний час педагогічним колективом школи [8].

Позашкільна робота – освітньо-виховна діяльність позашкільних закладів для дітей і юнацтва. Гурткова робота, яка може бути як позакласною, так і позашкільною, спрямована на задоволення інтересів, потреб і запитів дітей завдяки добровільній участі у різноманітній діяльності (обговоренні книг, кінофільмів, екскурсій, змаганнях, конкурсах, святах тощо). Обидва види роботи мають спільні завдання і передбачають застосування переважно однакових засобів, форм і методів виховання.

Завдання позакласної та позашкільної роботи полягає у закріпленні, збагаченні та поглибленні знань, набутих у процесі навчання, застосуванні їх на практиці; розширенні загальноосвітнього кругозору учнів, формуванні у них наукового світогляду, виробленні вмінь і навичок самоосвіти; формуванні інтересів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту, виявленні та розвитку індивідуальних творчих здібностей і нахилів; організації дозвілля школярів, культурного відпочинку та розумних розваг; поширенні виховного впливу на учнів у різних напрямках виховання.

Зміст позакласної та позашкільної роботи визначається загальним змістом виховання учнівської молоді, який передбачає розумове, моральне, трудове, естетичне та фізичне виховання. Позакласна та позашкільна робота ґрунтуються на використанні загальних і специфічних принципів виховання, серед яких виокремлюють:

а) добровільний характер участі. Учні можуть обирати профіль занять за інтересами. Педагоги за таких умов повинні ретельно продумувати зміст занять, використовуючи нові, ще не відомі учням факти, форми та методи, які би посилювали їх інтерес;

б) суспільну спрямованість діяльності учнів. Цей принцип вимагає, щоб зміст роботи гуртків, клубів та інших форм діяльності відповідав загально-суспільним потребам, відображав досягнення сучасної науки, техніки, культури та мистецтва;

в) розвиток ініціативи та самодіяльності учнів. У позакласній і позашкільній діяльності слід враховувати бажання школярів, їх пропозиції, щоб кожен із них виконував цікаву для себе роботу;

г) розвиток винахідливості, дитячої технічної, юнатівської та художньої творчості. Під час занять перед учнями слід ставити завдання пошукового характеру (створення нових приладів, удосконалення наявних), приділяти особливу увагу творчому підходу до справи тощо;

д) зв'язок із навчальною роботою. Позакласна та позашкільна робота повинна бути логічним продовженням навчально-виховної роботи на уроках. Так, знання із природознавства можуть бути

поглиблені й розширені на тематичному вечорі, а з літератури – під час обговорення кінофільму чи спектаклю за літературним твором;

е) використання ігрових форм, цікавість, емоційність. Реалізація цього принципу передбачає використання пізнавальних і комп'ютерних ігор, демонстрування цікавих дослідів та ін. [4].

Специфічні принципи позакласної та позашкільної роботи спрямовані на пробудження ініціативності, творчості учнів, реалізації їх потреб у діяльності, яка становить для них інтерес. Основною ланкою шкільної роботи є навчання, що організовується за планом, змістом навчання, навчальною програмою, які є документами державного значення, неухильне здійснення котрих є обов'язком школи. Позаурочна робота є напрямом дещо іншого характеру, однак вона рекомендована не лише як самостійний педагогічний напрям, а як система, що вдосконалює та розвиває навчально-виховний процес у школі [8].

Позакласна та позашкільна діяльність сьогодні розглядається як важливий фактор найповнішого розкриття здібностей школярів і розв'язання різноманітних освітніх проблем, створення цілісної системи пошуку та виховання творчо обдарованої особистості. Позакласна та позашкільна робота, необов'язкові у навчальних планах, природно «добудовують» незаповнені проміжки соціального становлення особистості. Свобода і можливість вибору улюблених занять у позашкільний час благотворно впливає на молодших школярів. Організація діяльності дітей у формі дозвілля сприяє вільному спілкуванню у середовищі ровесників, із якими дитина вважає себе найтісніше пов'язаною й авторитет яких для неї безперечний. Водночас переживання успіху викликає позитивне ставлення до творчої діяльності, сприяє набуттю певного життєвого досвіду, навичок самостійної діяльності та поведінки, тобто поступово здійснюється становлення тих властивостей і якостей, які є складовими частинами творчої особистості.

В. Сухомлинський зазначав, що завданням позакласної роботи є: збагачення та розширення знань учнів, створення інтелектуального фону, який сприяє свідомому і глибокому засвоєнню програмного матеріалу; поглиблення набутих на уроках знань, розвиток умінь і навичок усного й писемного мовлення; виховання ініціативи, самостійності, творчих здібностей учнів, їх пізнавальних інтересів; забезпечення виховної спрямованості предмета, що вивчається, формування почуття патріотизму [15].

Прагнення до творчої самореалізації та максимального прояву унікальних особистісних якостей закладене у людині самою природою, вона є спонукальним мотивом будь-якої діяльності. З об'єктивних причин (з огляду на чіткий навчальний план) сьогодні найбільш сприятливі умови для розкриття й розвитку творчого потенціалу особистості школяра надаються під час проведення позаклас-

ної та позашкільної роботи. Різні форми регулярної позакласної та позашкільної роботи (наприклад, гуртки) – це «полігон для випробувань» різних можливостей дитини, своєрідний соціально-психологічний тренінг, постійний новий досвід, розширення уявлень про себе й інших людей, прекрасна можливість творчої самореалізації особистості.

Основним напрямом роботи гуртка з початкового технічного моделювання є залучення учнів до виготовлення технічних іграшок, в активні технічні ігри, конкурси, змагання, з метою формування у них захопленості працею, інтересу до техніки та розвитку елементів творчості. Під час підбору методів роботи з учнями слід віддавати перевагу методам і прийомам не просто навчальним, але таким, які стимулюють і розвивають самостійність, прагнення до пошуку оптимальних рішень проблем. Для стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності використовуються такі методи: пізнавальні ігри, участь у конкурсах, тематичні свята, бесіди, ситуації цікавості, ситуації пізнавальної новизни, створення ситуації апперцепції (опори на життєвий досвід), переконання у важливості навчання, заохочення.

Висновки. Отже, для розвитку творчих здібностей необхідно створити сприятливі умови, використовувати найбільш ефективні методи та враховувати можливості кожного. На жаль, навіть найсучасніші та найефективніші методики – це лише інструмент у руках педагога. Уміло використовуючи їх, можна досягти високих результатів.

Завдання педагога – вибудувати свою педагогічну діяльність із гурткової роботи початкового технічного моделювання так, щоб створити умови, за яких будь-яка дитина могла би просуватися на шляху до власної досконалості, була здатна мислити самостійно, нестандартно, відкриваючи й опановуючи свій власний потенціал.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у впровадженні форм і методів роботи з метою розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку з початкового технічного моделювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Біла І.М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 137 с.
2. Білошапка Н.М. Візуалізація як провідна ідея сучасного навчального процесу в умовах інформатизації світу. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. Кропивницький. 2017. Вип. 159. С. 167–173.
3. Боринець Н. Метод проектів у викладанні трудового навчання. *Трудове навчання*. 2011. № 9 (45). С. 8–15.
4. Выготский Л.С. Психология искусства. Москва : Просвещение, 1987. 345 с.
5. Годорожа І.В., Стьопкін А.В., Турка Т.В. Використання засобів 3D моделювання на уроках трудового навчання. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. Вип. 4. С. 33–39.

6. Костюкевич Д.Я., Кух А.М. Елементи технології наочного навчання. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського держ. ун-ту. Серія педагогічна. Проблеми дидактики фізики та шкільного підручника фізики в світлі сучасної освітньої парадигми.* 2006. Вип. 12. С. 209–213.
7. Крюковська Л.М. Гурткова робота і розвиток пізнавальних інтересів школярів. *Радянська школа.* 1975. № 7. С. 22–26.
8. Назаренко І.М. Творчий потенціал особистості: зміст та структура. URL: <http://intkonf.org/nazarenko-im-tvorchiy-potentsial-osobistosti-zmist-ta-struktura/> (дата звернення 3.08.2021).
9. Павелко В. Теоретичний аспект наочного навчання на різних етапах його розвитку. *Нова педагогічна думка.* 2014. № 4. С. 48–57.
10. Писарева Н.В. Розвиток творчих здібностей учнів шляхом застосування інноваційних технологій на уроках трудового навчання. *Педагогічні науки.* 2018. Вип. 151. С. 113–117.
11. Роцін І. Фізіологічне підґрунтя підготовки дитини до взаємодії з навколишнім світом. *Педагогічний дискурс.* 2015. Вип. 19. С. 160–168.
12. Сабох А. Організація занять на гуртках початкового технічного моделювання. *Магістерський науковий вісник.* 2015. № 23. С. 44–46.
13. Самборська О.В. Основні принципи підготовки магістрів освіти за спеціальністю «Середня освіта» (трудове навчання та технології) до моніторингу навчальних досягнень студента. *Педагогічні науки.* 2016. Вип. 132. С. 207–214.
14. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології : навчально-методичний посібник. Харків : Ранок, 2002. 128 с.
15. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Історія вітчизняної педагогіки : Тексти до вивчення курсу. Ніжин : НДУ, 2005. 243 с.